

Uitkomsten van het strategisch overleg over duurzame toegankelijkheid tot culturele data

Op 18 juni 2010 organiseerden Stichting DEN en Virtueel Platform een strategisch overleg over duurzame toegankelijkheid tot culturele data. Tijdens de bijeenkomst is besloten tot de oprichting van een coalitie, die als werknaam Culturele Coalitie Digitale Duurzaamheid heeft meegekregen. De Culturele Coalitie Digitale Duurzaamheid neemt het initiatief tot het ontwikkelen van een strategische agenda voor de cultuursector en stimuleert vervolgens de implementatie ervan.

Aan de op te richten Culturele Coalitie Digitale Duurzaamheid zullen diverse vertegenwoordigers uit de culturele sector deelnemen (zoals collectiehouders, sectorinstituten, kenniscentra, brancheorganisaties). De vertegenwoordigers krijgen een mandaat vanuit hun achterban om deel te nemen aan de coalitie. De precieze samenstelling van de coalitie (ongeveer 7 vertegenwoordigers) wordt in de komende maanden bepaald. De beoogde voorzitter fungeert in de toekomst als eerste aanspreekpunt voor bijvoorbeeld het Ministerie van OCW en de NCDD over dit onderwerp. Op deze wijze kan de voorzitter - vanuit een brede vertegenwoordiging uit het culturele veld - de ontwikkelingen rondom duurzame toegankelijkheid tot culturele data beïnvloeden.

Om recht te doen aan de grote diversiteit aan instellingen in de culturele sector, zal de Culturele Coalitie Digitale Duurzaamheid, net als de Archief Coalitie Digitale Duurzaamheid, een vernetwerkte positie krijgen.

Alle aanwezigen tijdens het overleg waren het er over eens dat er een gemeenschappelijke visieontwikkeling plaats moet vinden en dat bewustwording een belangrijk aandachtspunt is. Verschillende instrumenten om hieraan te werken passeerden de revue:

- een gezamenlijke strategische agenda,
- een intentieverklaring en/of
- een manifest voor behoud van digitaal cultureel erfgoed,
- onderzoek naar buitenlandse oplossingsrichtingen
- en/of buitenlandse beleidsagenda,
- Worst case scenario's/digitale rampen.

Virtueel Platform en DEN zullen in de aanloop naar de oprichting van de coalitie een coördinerende rol houden en nog enkele andere thematische bijeenkomsten organiseren, onder andere over kosten van duurzaamheid, *born digital* kunst en *persistent identifying*.

Waarom Duurzame toegankelijkheid?

In het strategisch overleg is het belang van duurzame toegankelijkheid tot cultureel erfgoed benadrukt, met name vanwege:

- borging van investeringen in digitalisering
- bescherming van kwetsbare originelen
- bescherming van *born digital* materiaal

De urgentie is bijvoorbeeld duidelijk voor het NAI. Er zijn geen beheersystemen voor architectuurerfgoed en er gaat dagelijks architectonisch materiaal verloren. Architectuur is een 'wispelturige' discipline, elk jaar wordt er nieuwe software gebruikt. Dit bemoeilijkt het realiseren van duurzame toegankelijkheid zeer.

Het bepalen van een gemeenschappelijke strategie en het intensiveren van samenwerking, bij voorbeeld ten behoeve van de ontwikkeling van diensten en e-depots, is essentieel. De ontwikkeling van een e-depot is zeer kostbaar en het is niet wenselijk dat iedere instelling dit voor zichzelf oppakt.

Strategische agenda van de NCDD

De Culturele Coalitie Digitale Duurzaamheid wil een gesprekspartner zijn voor de Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid, die recent een strategische agenda heeft opgesteld (www.ncdd.nl). De NCDD is opgericht naar Brits voorbeeld van de Digital Preservation Coalition (www.dpconline.org/).

De NCDD heeft vorig jaar een Nationale Verkenning Digitale Duurzaamheid uitgevoerd naar de sectoren overheid, wetenschap en cultuur/erfgoed. Mede op basis van de uitkomsten van dit onderzoek heeft het dagelijks bestuur van de NCDD (Beeld & Geluid, Nationaal Archief, Koninklijke Bibliotheek en DANS) een strategische agenda opgesteld en een investeringsaanvraag ingediend bij het ministerie van OCW.

De strategie is gericht op de vier voortrekkers, die diensten en e-Depots ontwikkelen voor hun eigen sector. Dit zijn DANS en de KB voor wetenschappelijke informatie, NA voor overheidinformatie, Beeld & Geluid voor media en audiovisueel materiaal. De vier voortrekkers beschikken over een flinke schaalgrootte en netwerk. De aanpak van de NCDD sluit aan bij het beleid van het ministerie van OCW, dat uitgaat van zelfregulering. Vanuit de NCDD ligt er een vraag naar een voortrekker uit de sector Cultuur/Erfgoed. De NCDD wil een stevige partij zijn met draagvlak/netwerk in de gehele publieke sector.

De deelnemers aan het overleg plaatsen enige kritische kanttekeningen bij de strategische agenda van de NCDD. De sector Cultuur/Erfgoed is op dit moment niet vertegenwoordigd in de NCDD en komt derhalve niet terug in de investeringsaanvraag. Er worden door NCDD-partners geen diensten ontwikkeld voor de sector Cultuur/Erfgoed. Verder is de kans aanwezig dat de NCDD een gesloten verband wordt van enkele grote organisaties, dat niet goed aansluit bij de praktijk waarin de diverse domeinen in elkaar beginnen over te lopen. Dat is zeker van toepassing op de cultuursector, zoals ook wordt beschreven in het recente beleidsadvies van de Raad voor Cultuur, 'Netwerken van Betekenis'. Er is een beweging gaande waarbij er netwerken ontstaan zonder centrale sturing en waarbij steeds meer samenwerking wordt gezocht met partners buiten de eigen sector. Dit is mede ingegeven door de grote diversiteit aan digitale culturele data (digitale kunst, audiovisueel, beeldmateriaal, collectiebeschrijvingen, 3D-modellen, etc.), die zowel bij archieven, bibliotheken, musea of andere instellingen beheerd kunnen worden.

Urgentie

In het overleg is ook gesproken over de urgentie, het politiek besef en een wettelijk kader.

Duurzame toegankelijkheid tot culturele data staat niet op de agenda van de politiek. Er is ook geen wettelijk kader dat bescherming biedt aan digitaal erfgoed. Het is wenselijk daar aandacht aan te besteden. Lobbywerkzaamheden zijn nodig om het politiek besef te vergroten dat belangrijk digitaal cultureel erfgoed niet verloren mag gaan. Om politiek en bestuurlijk commitment te krijgen is het noodzakelijk om de urgentie aan te tonen. Het is dus een opdracht aan de Culturele Coalitie Digitale Duurzaamheid om aannemelijk te maken dat er "digitale rampen" kunnen gebeuren, en dat de creativiteit van een kwart eeuw verloren dreigt te gaan. De 'Unesco Charter on the Preservation of the Digital Heritage' kan hierbij inspiratie bieden.

Dit gezegd hebbende: erfgoedinstellingen hebben als plicht en missie het behoud van cultureel erfgoed en kunst, en dit geldt dus ook voor digitale verschijningsvormen. De instellingen zelf moeten zich dus ook actief inzetten voor duurzaam behoud van digitale informatie.

Organisatie van samenwerking binnen de sector Cultuur/Erfgoed

Gezien het feit dat MinOCW momenteel een nieuwe investeringsagenda opstelt en de NCDD een investeringsaanvraag heeft ingediend, is het nuttig als de sector Cultuur/Erfgoed één lijn kan trekken. Het beleid van MinOCW is gericht op zelfregulering, en het initiatief hiervoor moet dus nadrukkelijk in de sector zelf belegd worden. Er is in het algemeen ook geen behoefte aan sterkere sturing door de overheid.

Bij gebrek aan een wettelijk kader kan de sector in ieder geval afspraken maken over gebruik van standaarden en kwaliteitseisen om erfgoed duurzaam toegankelijk te houden. Aansluiting bij

initiatieven als NOiV (Nederland Open In Verbinding) zijn hierbij van belang. Ook de aanpak in de archiefsector kan als voorbeeld dienen. Binnen korte tijd is overeenstemming bereikt over de gezamenlijke ontwikkeling van een infrastructuur en vernetwkte e-Depots. De plannen zijn kortgeleden gepresenteerd onder de naam ACDD ([Archief Coalitie Digitale Duurzaamheid](#)). Het voorstel maakt onderdeel uit van de investeringsaanvraag van de NCDD. In welke mate deze samenwerking een sectoroverstijgend karakter kan krijgen, is op dit moment niet duidelijk.

Alle deelnemers aan het strategisch overleg onderschreven het belang van een netwerk-aanpak, in navolging van het beleidsadvies van de Raad voor Cultuur. Dat moet een essentieel kenmerk zijn van de op te richten Culturele Coalitie Digitale Duurzaamheid, zodat een brede vertegenwoordiging van de gehele sector mogelijk is, en de investeringen ook ten goede komen aan de gehele sector.

Aanwezigen strategisch overleg:

Toine Berbers (VRM), Ole Bouman (NAI), Wilbert Helmus (SIMIN/Fries Museum/Prinsessehof), Rob Hendriks (Rijksmuseum), Dirk Houtgraaf (RCE), Margriet de Jong (Nederlandse Museumvereniging), Annemarie Kremer (TIN), Marco de Niet (DEN), Annelies van Nispen (DEN), Floor van Spaendonck (Virtueel Platform), Anne Vroegop (Erfgoed Nederland), Reinier van 't Zelfde (RKD).

Toehoorders: Maaike Toonen (Ministerie van OCW), Inge Angevaare (Nationale Coalitie Digitale Duurzaamheid).